

Nieproszeni goście

Adam Przywara, Diana Lelonek, topoScape, Archigrest

Fragment dokumentacji złożonej do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 19 Międzynarodowej Wystawie Architektury
w Wenecji w 2025 r.

Il. 1. Przekrój geologiczny Kopca, 2022 / archigrest

Ogólny opis projektu

Od Gdańska, przez Warszawę, po Wrocław fala wyburzeń przetacza się przez miasta Polski. W gruzach leży biurowce, kina, hotele budowane nie dalej niż dwie dekady temu. W ich miejsce niemal natychmiast zaczynają wznosić się budynki nowsze, wyższe i nowocześniejsze... Po trzech dekadach rozwoju wolnego rynku w Polsce łatwo uznać to zjawisko za ‘naturalny’ etap wzrostu gospodarczego... i przeoczyć jak w konsekwencji dławiony jest wzrost środowiska naturalnego.

Odpady budowlane i rozbiórkowe stanowią dziś 40% wszystkich odpadów produkowanych na ziemi. Prognozy wskazują, że do 2025 roku ich masa osiągnie pułap 2,2 miliarda ton rocznie. Już dziś w samej tylko Unii Europejskiej co roku powstaje ich prawie milion ton. A zatem co dwa lata pojawia się w miastach Europy tyle odpadów budowlanych i rozbiórkowych ile było w nich gruzów po sześciu latach II Wojny Światowej. Jednak inaczej niż wtedy ze skali problemu nie sposób zdać sobie sprawę przemierzając miasto.

Pomimo rozwoju technologii recyklingu, większość odpadów budowlanych i rozbiórkowych w Europie wciąż przedostaje się do środowiska naturalnego. Dotyczy to w szczególności urobku, czyli gleby pochodzącej z wykopów oraz prac fundamentowych, która stanowi 30% wszystkich odpadów sektora budowlanego. Urobek wraz z małymi fragmentami betonu, szkła, plastiku i innych tworzyw, deponuje się na wysypisku, gdzie na długie dekady zanieczyszcza on gleby i hamuje wzrost naturalnego ekosystemu. W efekcie odpady znikają z naszego pola widzenia – nie zaproszone na celebrację wzrostu gospodarczego odbywające się w szklanych wieżowcach i na wybetonowanych ulicach.

Konfrontacja z nieproszonymi gośćmi łatwo wywołać może negatywne emocje i doprowadzić do eskalacji. Dlatego zamiast osądzać, czy zawstydząć, wystawa „Nieproszeni goście” w Pawilonie Polskim na 19. Biennale Architektury w Wenecji stawia sobie za cel przełamanie

pierwszych lodów: przedstawienie publiczności wysypisk jakie tworzy współczesne budownictwo, a przede wszystkim organizmów, które aktywnie przekształcają martwe wysypiska w żywe ekosystemy.

W centrum wystawy znajdzie się wielkoskalowa instalacja inspirowana środowiskiem Kopca Powstania Warszawskiego – prawdopodobnie najbardziej znanego wysypiska gruzu w Polsce. Jest ona efektem współpracy pracowni Archigrest i topoScape odpowiedzialnych za niedawno zakończoną rewitalizację kopca z artystką Dianą Lelonek i grupą naukowców ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Instalacja ukaże proces tworzenia się gleby na wysypisku, a także proces wzrastania na niej nowego ekosystemu. Protagonistami tego procesu nie są ludzie, a przede wszystkim mikroorganizmy i roślinność gatunków inwazyjnych, a także żywioly: woda i wiatr.

Wystawa „Nieproszeni Goście” przedstawi

strategię minimalnych interwencji, które stosować mogą architekci(-tki), aby inicjować tworzenie się gleb w miejscach wyniszczonych przez działalność człowieka i wspierać wzrastanie wielogatunkowej formy ‘inteligencji’ jaką jest środowisko. Tym samym ekspozycja opowie o architekturze *po* okresie wzrostu gospodarczego, czyli architekturze *postwzrostu*, dedykowanej większej ilości mieszkańców Ziemi, niż tylko garstce wybranych z gatunku *Homo sapiens*.

Publikacja towarzysząca wystawie podejmie temat wysypisk odpadów rozbiórkowych i budowlanych w szerszym ujęciu czasowym i geograficznym. Jednocześnie rozwinie ona temat technologii gleby ubijanej w kontekście urbanizacji, wskazując na potencjał środowiskowy i ekonomiczny wytwarzania materiałów budowlanych z ziemi pozostałej po fundamentowaniu budynków.

Project Description

From Gdansk to Warsaw to Wrocław, a wave of demolitions is sweeping through Poland's cities. Office buildings, cinemas, hotels, built just two decades ago lie in rubble. In their place, newer, taller and more modern buildings are rising almost immediately. After three decades of free market development in Poland, it is easy to regard this phenomenon as a 'natural' stage of economic growth... and to overlook how environmental growth is being stifled as a consequence.

Construction and demolition waste today accounts for 40% of all waste produced on earth. Forecasts indicate that by 2025 its weight will reach a ceiling of 2.2 billion tonnes per year. In the European Union alone, almost one million tonnes of it is already produced every year. Every two years, therefore, there is as much construction and demolition waste as there was rubble in the cities of central and eastern Europe after six years of the Second World War. However, it is impossible to realise the scale of the problem by walking through modern cities.

Despite the development of recycling technologies, the majority of construction and demolition waste in Europe still ends up in the environment. This is particularly true of excavated soil, i.e. soil from excavation and foundation work, which accounts for 30% of all waste from the construction sector. The excavated material, together with small fragments of concrete, glass, plastic and other plastics, is deposited in a landfill, where it contaminates soils and stunts the growth of the natural ecosystem for decades. As a result, waste disappears from our sight - uninvited to the celebration of economic growth taking place in glass skyscrapers and paved streets.

Confronting uninvited guests can easily trigger negative emotions and lead to escalation. Therefore, instead of judging or shaming, the exhibition 'Uninvited Guests' in the Polish Pavilion at the 19th Venice Architecture Biennale aims to break the first ice: to present the public with the dumps created by

contemporary construction and, above all, the organisms that are actively transforming dead dumps into living ecosystems.

At the centre of the exhibition will be a large-scale installation inspired by the environment of the Warsaw Uprising Mound - probably the most famous rubble dump in Poland. It is the result of a collaboration between the Archigrest and topoScape studios responsible for the recently completed revitalisation of the mound with artist Diana Lelonek and a group of scientists from the Warsaw University of Life Sciences. The installation will show the process of soil formation on the landfill, and the process of a new ecosystem growing on it. The protagonists of this process are not humans, but mainly microorganisms and invasive species vegetation, as well as the elements: water and wind.

The exhibition 'Uninvited Guests' will present a strategy of minimal interventions that architects(s) can use to initiate the formation of soils in

places devastated by human activity and to support the growth of the multi-species form of 'intelligence' that is the environment. In this way, the exhibition will talk about architecture in a *post-growth* world, i.e. *post-growth* architecture: a world which can benefit more than just a select few of the *homo sapiens* species.

The publication accompanying the exhibition will address the topic of demolition and construction waste dumps in a broader geographical context. At the same time, it will develop the topic of rammed soil technology in an urban context, pointing to the environmental and economic potential of producing building materials from soil left over from the foundations of buildings.

Streszczenie Scenariusza Wystawy

Wystawa „Nieproszeni goście” na 19. Biennale Architektury w Wenecji podejmuje tematykę niekontrolowanego wzrostu gospodarczego, który, choć początkowo postrzegany jako rozwiązanie problemów społecznych i ekonomicznych, prowadzi do długotrwałych negatywnych skutków dla środowiska. Architektura budynków z lat 90tych XX wieku, takich jak Solpol we Wrocławiu, czy kompleks Atrium w Warszawie, wyrażała bezkrytyczny optymizm wobec możliwości jakie dawał wolny rynek. Dziś te ikony wczesnego kapitalizmu, stają się ofiarami tzw. kreatywnej destrukcji, a ich wyburzenie podkreśla krótkowzroczność strategii wzrostu opartego na linearnej ekonomii „take-make-dispose”.

Wystawa zwraca uwagę na odpady, które są efektem dominacji tego modelu w sektorze budowlanym. Aż 40% wszystkich odpadów produkowanych na świecie stanowią dziś odpady budowlane i rozbiorowe, których znaczna część trafia na wysypiska i zaburza pracę naturalnych ekosystemów. Wystawa

„Nieproszeni goście” pokaże, jakie środowiska tworzone są przez te odpady i jakie ekosystemy na nich wzrastają. Kluczowym elementem ekspozycji będzie wielkoskalowa instalacja inspirowana Kopcem Powstania Warszawskiego – przestrzenią, która z nieużytku i miejsca składowania gruzu stała się unikalnym siedliskiem bioróżnorodności.

Kopiec Powstania Warszawskiego, oprócz swojej funkcji upamiętniającej, jest przykładem, jak odpady budowlane mogą stać się podstawą nowego, miejskiego ekosystemu. W latach powojennych gruz Warszawy, które zwożono na wysypisko, z czasem zostały zasiedlone przez roślinność ruderalną, co zapoczątkowało spontaniczny proces rekultywacji. Instalacja w Pawilonie Polskim odtworzy ten proces, pokazując, jak miejska przestrzeń może odradzać się poprzez naturalną sukcesję roślin, a także w jaki sposób architektura może inicjować i wspierać te procesy.

Publikacja towarzysząca wystawie będzie rozwijać temat rekultywacji gleby i odpadów,

podkreślając znaczenie ochrony gleb w kontekście urbanizacji i zmian klimatycznych. W ramach interdyscyplinarnej współpracy architektów, artystów i naukowców, projekt stawia pytanie o przyszłość architektury w świecie po wzroście gospodarczym i zachęca do poszukiwania nowych form zrównoważonego rozwoju miast.

Summary of the Exhibition Script

The exhibition ‘Uninvited Guests’ at the 19th Venice Architecture Biennale addresses the theme of uncontrolled economic growth, which, although initially seen as a solution to social and economic problems, leads to long-term negative consequences for the environment. The architecture of buildings from the 1990s, such as Solpol in Wrocław or the Atrium complex in Warsaw, expressed an uncritical optimism about the opportunities offered by the free market. Today, these icons of early capitalism, are becoming victims of so-called creative destruction, and their demolition highlights the short-sightedness of a growth strategy based on a linear take-make-dispose economy.

The exhibition draws attention to the waste that results from the dominance of this model in the construction sector. As much as 40% of all waste produced globally today is construction and demolition waste, much of which ends up in landfills and disrupts natural ecosystems. The ‘Uninvited Guests’

exhibition will show what environments are created by this waste and what ecosystems grow on it. A key element of the exhibition will be a large-scale installation inspired by the Warsaw Uprising Mound—a space that has evolved from a wasteland and rubble storage site into a unique biodiversity habitat. The Warsaw Uprising Mound, in addition to its commemorative function, is an example of how construction waste can become the basis of a new urban ecosystem. In the post-war years, the rubble of Warsaw, which had been dumped at the site, was over time colonised by ruderal vegetation, initiating a spontaneous process of reclamation. The installation in the Polish Pavilion will recreate this process, showing how urban space can be reborn through the natural succession of plants, and how architecture can initiate and support these processes.

A publication accompanying the exhibition will develop the theme of soil and waste reclamation, highlighting the importance of soil conservation in

the context of urbanisation and climate change. In an interdisciplinary collaboration between architects, artists and scientists, the project poses the question of the future of architecture in a post-growth world and encourages the search for new forms of sustainable urban development.